

Referat fra møde den 15. marts 2023

Hovedstaden
J.nr. 22/21927

i brugerrådet for Naturstyrelsen Hovedstaden

Mødedeltagere:

Dorthe O. Andersen, Danmarks Idræts Forbund
Kurt Borella, Danmarks Naturfredningsforening (stødfortræder)
Ingelise Aarøe Petersen, Dansk Ornitologisk Forening
Vibeke Preisler, Friluftsrådet
Søren Espersen, Natur og ungdom
Anna Bodil Hald, Botanisk Forening
Lis Nielsen, Dansk Vandrelaug
Helle Bomgaard, Danske Handicaporganisationer
Hanne Krarup Nielsen, Det Danske Spejderkorps
Lars Bruun, Dansk Rideforbund

Charlotte Mølgaard, Naturstyrelsen Hovedstaden
Stella Blichfeldt, Naturstyrelsen Hovedstaden
Kristian Kvist, Naturstyrelsen Hovedstaden
Sven Norup, Naturstyrelsen Hovedstaden
Camille Heilberg, Naturstyrelsen Hovedstaden
Kim Søderlund, Naturstyrelsen Hovedstaden

Fraværende:

Poul Evald Hansen, Danmarks Naturfredningsforening
Henrik Ibsen, Entomologisk Forening
Adam Engel, Wonderful Copenhagen
Jens Overgaard, DGI
Troels Bent Hansen, Danmarks Orienteringsforbund

1. Meddelelser

Kim Søderlund orienterede:

Kampagnen: "sænk farten". HST får mange klager over hurtige cyklister og problemstillingen blev også drøftet under eventuelt på sidste møde i brugerrådet. HST har igangsat en kampagne målrettet cyklister med skilte og artikler i lokalaviserne som "flyttes rundt i skovene". Vi er startet i Dyrehaven og flytter den nu til Hareskovene i uge 12 og derfra videre til andre arealer.

Lovliggørelse af MTB spor i Lille Hareskov. Naturstyrelsen holdt en besigtigelse sammen med Slots- og Kulturstyrelsen, Furesø Kommune, DN og den lokale MTB-sporgruppe den 23.1 2023. Det er HST vurdering, at sagen ender med en dispensation for fortidsmindebeskyttelseslinien ved at kommunen pålægger HST at fjerne sten, bander og en bro.

Lovliggørelse af MTB-spor i Rude Skov – på Vildfogedbakken. Der er tale om flere spor på en stejlt bakke og med et starthus, som har ligget på stedet i over 20 år. Miljøstyrelsen har givet

en skovlovstilladelse den 2.12 2022 og Rudersdal kommune har den 1.3 2023 givet en landzonetilladelse.

O-poster og ridestier: NST Hovedstaden indførte et vilkår i 2022 om ikke at placere poster på og ved ridestier. HST har efter drøftelse med DOF i januar 2023 fjernet vilkåret igen, idet DOF i sine retningslinjer for banelægning indskærper for klubberne, at man også skal tage hensyn til de andre brugere af skovene – navnlig i de meget besøgte bynære skove. Banelæggerne skal således være opmærksom på, at ryttere til hest også skal kunne have en god og sikker ridetur i skoven samtidig med, at der løbes O-løb. Det kan indebære at banelæggeren efter konkrete overvejelser undlader at opsætte poster på ridestier og forebygger vejvalg på ridestier, men banelæggeren kan også vælge at lægge en post på en ridesti, hvis det er afgørende for O-løbet og ikke vurderes at ødelægge hesterytternes muligheder for at ride i skoven.

Shelterprojekt: Status siden status på mødet i november 2022. Vi har fået 2 flere, så målet er 49 sheltere. Shelterne forventes opført i 2023 og i 2024. Entreprenørerne findes via udbud.

Risiko for PFOS-forurening: NST har undersøgt indholdet af PFAS på 60 lokaliteter tæt kysterne. Der blev desværre fundet PFOS på de fleste arealer. NST vil derfor indbygge en advarsel om risikoen for dette ved alle aftaler om græsning tættere end 10 km fra kysten.

Dæmpegård i Tokkekøb Hegn: Naturstyrelsens frist til foreningen ”Dæmpegårds Venner” om køb frem til 31.1 2023 er udløbet og uden, at foreningen har kunnet skaffe midlerne til et køb. Det er herefter Naturstyrelsens plan, at Dæmpegård overdrages til statens ejendomsselskab Freja A/S i august 2023, og herefter vil Freja sørge for det endelige salg.

2. Status for konverteringen af enhedens skove til ”urørt skov”

Kim Søderlund oplyste, at forvaltningsplaner for følgende skove som urørt skov har været i høring som en del af de 22 første forvaltningsplaner i juli og august 2022:
Store Hareskov, Nørreskoven, Ryget Skov, Ganløse Ore, Nyvang, Terkelskov, Farum Lillervang, Rude Skov, Jægersborg Hegn, Jægersborg Dyrehave, Ravnholm og Pinseskoven.

I forbindelse med disse 22 forvaltningsplaner blev der udarbejdet såkaldte miljøscreeninger af planerne. I forbindelse med høringen blev der klaget over 3 afgørelser om miljøscreeninger til Miljø- og Fødevarerklagenævnet. På baggrund af rådgivning fra Kammeradvokaten om forståelse af bl.a. EU-domstolens praksis om miljøvurderingsloven, ændrer Naturstyrelsen sin praksis.

Fremadrettet vil Naturstyrelsen kun træffe afgørelser om miljøscreening for forvaltningsplaner, når der er krav om det. Forvaltningsplanerne er ikke automatisk omfattet af miljøvurderingsloven, og der er derfor heller ikke pligt til at foretage miljøscreening af forvaltningsplanerne. Der er kun pligt til at træffe afgørelser om miljøscreening i de tilfælde, hvor planerne kan have en væsentlig indvirkning af et habitatområde. Det vil sjældent være tilfældet med forvaltningsplanerne, da de netop skal understøtte bevaringsmålsætningerne i Natura2000-planerne.

Naturstyrelsen vil derfor se på de første 22 forvaltningsplanere igen. I den fornyede behandling vil Naturstyrelsen beskrive vurderingen mere tydeligt end i de første forvaltningsplaner, herunder hvorfor planerne ikke vil betyde en væsentlig negativ påvirkning af Natura2000-områderne eller strengt beskyttede arter. Herefter vil planerne blive endeligt vedtaget.

Det er Naturstyrelsens mål at de første 22 forvaltningsplaner bliver godkendt i 2. kvartal 2023. Derefter vil arbejdet med udarbejdelsen af de nye forvaltningsplaner for de nyligt udpegede urørte skove blive sat i gang.

Udpegningen af yderligere 29.000 ha urørt skov var også i høring i juli og august 2022. Efter høringen har Miljøministeriet udpeget yderligere ca 28.000 ha statsskov til urørt skov.

For enheden betyder det, at samtlige skove på enheden på nær Sperrestrup Skov (skovrejsning fra 1996) og Enrum Skov (privat ejet, men forpagtet af NST) er udpeget til urørt skov.

Det vides fortsat ikke, hvilke frister, der vil blive fastsat til udarbejdelse af den efterfølgende forvaltningsplaner. Forvaltningsplanerne vil komme til høring, og der vil blive afholdt en række offentlige møder forud for høringen. Brugerrådet vil blive orienteret og inddraget i takt med at processen effektueres.

Orienteringen gav anledning til en god drøftelse at nogle delemner.

Anna Bodil Hald spurgte til hvilke planer NST har for, hvordan man vil modvirke opvækst af ung stangskov af ær (en naturmæssig katastrofe), når man har fældet de store ær i Jonstrup Vang.

Kim Søderlund svarede at æren i retningslinierne omtales: Ær er afhængig af synspunkt ikke-hjemmehørende eller potentielt hjemmehørende, men sidestilles i nærværende sammenhæng med ikke-hjemmehørende træarter. Som udgangspunkt benyttes strukturfældning i bevoksninger med ær. NST er opmærksom på at ær vil give problemer pga af at den sår sig nemt. Planen er pt at fjerne en stor del af ærene vel vidende, at den fortsat vil være til stede i skoven og sikkert også vil dominere mange steder.

Anna Bodil Hald pointerede, at man skal beholde de gamle ahorn, så længe der ikke er planer om græsning med kvæg/hest/får som opfølgning. Gamle ahorn er langt bedre for biodiversiteten end stangskov af nye ahorn!

Kim Søderlund oplyste, at der plantes hjemmehørende, blomstrende træer og buske på nogen af de arealer, hvor der tidligere har været tætte bevoksninger af nåltræer som f.eks. douglasgran og abies grandis.

3. Skal HST reservere P-pladser til handicapparkering?

Kim Søderlund henviste til det udsendte bilag.

Brugerrådets medlemmer gav alle udtryk for, at der bakkes op om, at HST på store asfalteringspladser afmærker én plads forbeholdt biler med blå handicapskilt. I første omgang vil det ske på P-pladsen i Rude Skov, som foreslået af en borger.

4. Præsentation af ”bedre formidling og service ved 5 indgang til Dyrehaven”

Stella Blichfeldt gennemgik kort projektet, som er finansieret af AP Møllers fond og forventes afsluttet i 2024.

Anna Bodil Hald og Kurt Borella anbefalede at nye P-pladser anlægges som grøn parkering med vandpermeabel belægning, så nabotræernes rødder ikke beskadiges af kørsel, og pladsen fremstår grøn pga at urter og græsarter kan vokse i belægningen.

5. Organiserede aktiviteter på enhedens arealer i 2022

Kim Søderlund henviste til det udsendte materiale, som nu viser alle enhedens arealer, og understregede, at opgørelsen ikke er helt konsistent mellem årene, så materialet kan kun anvendes til at få et overblik og vurdere tendenser. Optællingen fokuserer på den enkelte skovs aktivitet, og det betyder at f.eks. deltagere i motionsløb og marcher, som går gennem flere skove tælles med flere gange i den samlede statistik. Jægerborg Dyrehave er grundlæggende ikke med i tallene.

Det nye system til booking af lejrpladser har ikke fået sin statistikdel på plads, så vi kan ikke give en oversigt over brugen af lejrpladserne.

Det ses, at

- Der var 919 arrangementer med 128.000 deltagere – dvs lidt færre antal arrangementer end de forgående år, men med lidt flere deltagere.
- Dagorienteringsløb er den dominerende aktivitet med 470 arrangementer med 31.000 deltagere – svarende til i gennemsnit 66 deltagere pr. løb. – hvilket er en lille stigning i både løb og antal deltagere.
- Skovmæssigt anvendes Rude Skov med 136 arrangementer og 12000 deltagere og Tokkekøb Hegn med 82 arrangementer og 9000 deltagere mest; dog overgået af Hareskovene som et kompleks med har 167 arrangementer og 20.600 deltagere.

Naturstyrelsen er meget opmærksom på, at de aktiviteter, som er ”voldsomme” eller som er meget forstyrrende for andre skovgæster som hundetræning, cykelløb og rollespil ikke overtager skovene på bekostning af den stille skovgæst. Det gøres via styringen:

- *Hundetræning* i form af organiseret lydighedstræning får som udgangspunkt et nej. Men man må naturligvis træne sin egen hund i en hundeskov – forudsat den er under kontrol. Der tillades spor- og markprøvetræning i hundeskove, og det har ikke resulteret i problemer.
- *Cykelløb*: krav til ruteafmærkning og skiltning - og som udgangspunkt maksimalt 3 cykelløb pr. halvår pr. skov
- *MTB-orientering*: Der er fortsat krav til skiltning som ved cykelløb men uden vagtposter, da ruten ikke er kendt. Og normalt giver vi kun tilladelse i Tokkekøb Hegn, Ravnsholt Skov, Slagslunde Skov, Krogenlund Sperrestrup Skov samt Rude Skov.
- *Rollespil*: som udgangspunkt kun 1 stort rollespil pr. måned i ikke-stilleskove. Dog gives der derudover løbende tilladelser til SFO'ers rollespil på hverdage.

Kim Søderlund gjorde endvidere opmærksom på at ved godkendelse af hver enkelt aktivitet i skovene afgør sagsbehandleren konkret, om aktiviteten har en negativ påvirkning på udpegningsgrundlaget på de arealer, der er Natura2000 beskyttet.

Brugerrådet udtrykte generelt accept/tilfredshed med styrelsens styring af og vilkår til de organiserede aktiviteter.

6. Rydning af mindre den del af Vestvolden som led i plejeplanen

Sven Norup henviste til det udsendte bilag, og fortalte at opgaven var i udbud, og at projektet kun vil blive realiseret, hvis økonomien balancerer.

Søren Espersen anbefalede, at man på et mindre areal burde reetablere den oprindelige bevoksning, "Det levende pigtrådshegn", for at give publikum mulighed for at opleve volden med dens oprindelige udseende og funktion.

Anna Bodil Hald anbefalede at man ved anvendelse af får søger for at have flere folde, således at folde på skift kan holdes fri for græsning i 1½ måneds perioder i sommerperioden.

Sven Norup takkede for forslagene, og han ville prøve at få indrettet flere folde som foreslået. I første omgang vil NST ikke indarbejde den foreslåede plantning af det levende pigtrådshegn i projektet.

7. Bordet rundt

Anna Bodil Hald: Dansk Botanisk Forening afholder i 2023 De Vilde Blomsters Dag over hele landet søndag den 18. juni. Op til dagen vil der ligge informationer på DBF hjemmeside.

Søren Espersen: Natur&Ungdom – Det Spiselige Hvidovre er en lille gruppe frivillige, der arbejder med formidling af Hvidovres natur og miljø, særlig henblik på den spiselige del af

naturen, men også fugle, padder, insekter osv. Vi er også aktive med hensyn til at afgive hørings svar i forbindelse med større byudviklingsprojekter, naturgenopretning og f.eks. i forbindelse med planerne om etablering af ”Holmene” i Køge Bugt.

Vi arrangerer ture og andre aktiviteter, hvor madlavning i det fri indgår som et væsentligt element. Deltagerne lærer spiselige urter at kende. De lærer at bruge dem og får på den måde mulighed for at udvikle sunde spisevaner. Et formål er også at give deltagerne en social oplevelse, ofte på tværs af generationer, og at få dem til at opholde sig længere tid i naturen, end de ellers ville gøre. Vi arbejder meget gerne sammen med andre friluftorganisationer som Hvidovre Ko- og Fåregræsserforening, foreningerne organiseret omkring Hvidovre Havn og Kalveboderne og f.eks. kommunens aktivitetscenter.

Dorthe O Andersen: "I forlængelse af det, der på forrige møde blev bragt op om Gravelcykler, har DIF haft en dialog med Friluftsrådet og Naturstyrelsen med et forslag til at lancere en kampagne a la "Flink af natur"-kampagnen. Der var tilslutning til forslaget, og Friluftsrådet har bolden." Derudover har DIF prikket til Danmarks Cykel Union vedrørende den direkte dialog med NST Hovedstaden.

Et helt andet emne har fyldt i DIF i nogle år, og det er nedbringelsen af organisationens klimaaftryk. DIF har skrevet under på "Sports for Climate Action Framework" og i øvrigt været mentor i det internationale projekt "As Sustainable As Possible" (ASAP). DIF arbejder nu videre med specialforbundene for også at få dem til at nedbringe deres klimaaftryk.

Her er links: <https://unfccc.int/climate-action/sectoral-engagement/sports-for-climate-action>
<https://sustainability.sport/as-sustainable-as-possible>
[Idrættens klimarapport | DIF](#)"

Vibeke Preisler: Friluftsrådet har nedsat et udvalg for natur og friluftsliv med deltagelse af et repræsentativt udvalg af medlemsorganisationer, herunder undertegnede som repræsentant for Dansk Kano-kajak Forbund. Formålet er meget kort at drøfte hvordan vi bedst får gennemført Friluftsrådets strategi for 2021-2024: "Naturen skal være rig og fuld af oplevelser." Der er fokus på styrkelse af naturen og biodiversiteten samtidigt med, at der skal være plads til at man kan bruge og opleve naturen. Tanken er i høj grad at mennesker gennem oplevelser i naturen får en større forståelse for, hvordan man passer på den og hvor vigtigt det er. På de første møder har vi især haft fokus på det marine, som pt ikke har nogen god økologisk tilstand, og hvordan vi kan hjælpe til at bedre den tilstand. Senere skal vi også drøfte hvad der sker på land ud fra samme perspektiv.

Lis Nielsen. Dansk Vandrelaug arbejder i disse år på at kvalificere stier til nye Kvalitetsstier for at forbedre vandreres oplevelser, når de er ude på tur. Pt. kigger de på en sti ved Kroppedal museum.

8. Eventuelt

Næste møde er fastsat til onsdag den 8. november 2023 kl 15-18. Mødet afholdes på Naturcenter Herstedhøje og ikke som først udmeldt på kontoret i Dyrehaven.

Skal HST reservere P-pladser til handicap-parkering?

HST har fået en konkret henvendelse om etablering af en handicapparkeringsplads på P-pladsen i Geel Skov ved Kongevejen.

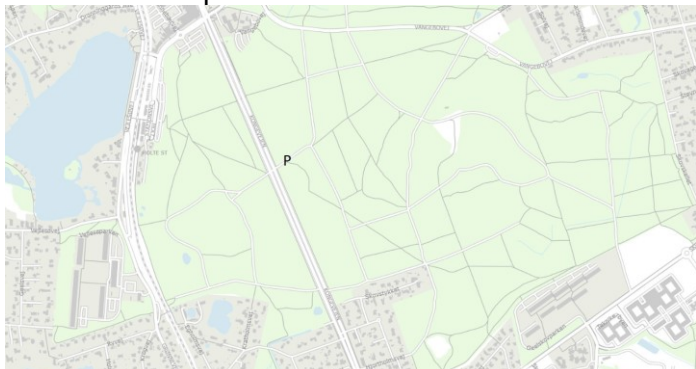
P-pladsen rummer ca. 40 pladser og er meget benyttet. Den er i asfalt, så en markering af en P-bås er nem.

Etablering af en handicap-parkeringsplads vil alt andet lige betyde, at der er færre P-pladser til de øvrige gæster. Det vil i praksis kunne komme til betyde, at P-pladsen er fyldt for almindelige gæster; selvom der er en ledig plads til en handicap-bil.

Umiddelbart er det HST vurdering, at **på store P-pladser i asfalt** er det en rigtig beslutning at prioritere etableringen af en handicap-parkeringsbås, fordi det også sikrer, at der ikke parkeres unødigt tæt på kørestolsbrugerens bil.

P-plads ses på de 2 kortbilag. Er brugerrådet enig i ovenstående vurdering?

Geel Skov – P-pladsen vist med P

Lufffoto af P-pladsen

Rydning af træer på en del af Vestvolden

Naturstyrelsen har selv forvaltningen af en mindre del af Vestvolden.

Naturstyrelsen planlægger at foretage en rydning af en del af træerne på denne del for dels at gøre fortidsmindet synligt, så voldanlægget kan forstås og opleves som et fortidsminde, og dels for at sikre volden mod erosion.

Rydningen er fastlagt som en opgave i plejeplanen.

Rydningen skal foregå inden for det areal, som bliver plejet med fåregræsning, så vedopvækst holdes nede, og der til gengæld etableres et græstæppe, som forhindrer at regnvandet får frit løb til at erodere overfladen af volden.

Der skal stå enkelte solitærtræer tilbage på voldanlægget, og det vil være de største og ældste træer, der bliver bevaret – som udgangspunkt hjemmehørende arter og de mest lavstammede, krogede træer. Det er altså de træer med højest biologiske værdi, der vil stå tilbage. Særligt eg, spidsløn, fuglekirsebær og sunde asketræer vil bevares. Der skal også gerne bevares nogle unge, sunde træer ind i mellem for at sikre en anden generation.

I forbindelse med rydningen vil der ryddes kraftigst omkring bygværker og anlæg, så de bliver synlige i landskabet. Der vil ryddes lidt varieret henover voldanlægget, således der bliver nogle steder, hvor der ikke bliver ryddet lige så kraftigt.

Naturstyrelsen er opmærksomme på registrerede flagermus, og vil derfor have registreringspunkterne for flagermus i baghovedet ved valg af områder, hvor der skal bevares en lidt tættere bevoksning end på resten af voldanlægget. Flagermusene overvintrer muligvis i militæranlæggene på volden - men er der gamle, hule træer, som flagermus også kan leve i, skal disse selvfølgelig bevares. Det skal dog også huskes, at projektet kun er øst for voldgraven, så der vil stadig være træbevokset på den anden side af voldgraven.

Både i forhold til flagermusenes yngletid og risiko for kørespor, vil rydningen foregå i september/oktober 2023.

Har brugerrådet gode råd til ovenstående projekt?

Vestvolden ved Avedøre Sletten, Hvidovre

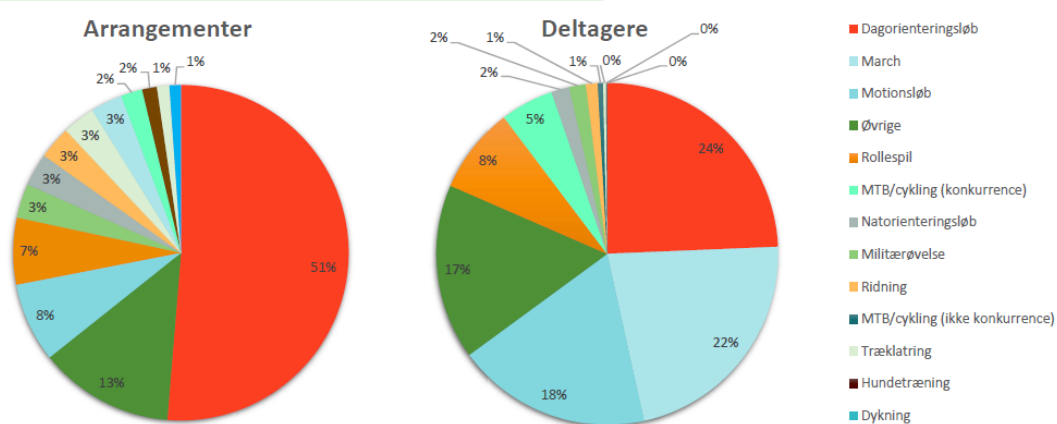

Kort udarbejdet af Camille Høgh, Naturstyrelsen, feb 2023. Kilde: Ortofotoforår & Skærmkort dæmpet, Dataforsyningen.

Aktiviteter i skovene 2022

Aktivitet	Antal af arrangementer	Antal af deltagere
Dagorienteringsløb	470	31093
Dykning	10	21
Hundetræning	13	116
March	28	28320
Militærøvelse	30	2015
Motionsløb	70	23469
MTB/cykling (ikke konkurrence)	11	645
MTB/cykling (konkurrence)	19	6435
Natorienteringsløb	29	2170
Ridning	29	1415
Rollespil	59	10405
Træklatring	29	347
Øvrige*	119	21180
Hovedtotal	916	127631

Øvrige dækker bl.a. over Store Flyvedag, Hørsholm Kommune arrangementer og filmoptagelser.

Aktiviteter pr. skov 2018 - 2022

Skov/areal	2018		2019		2020		2021		2022	
	Arr.	Deltagere	Arr.	Deltagere	Arr.	Deltagere	Arr.	Deltagere	Arr.	Deltagere
Bastrup sø	2	1000	3	804	1	25			1	1500
Bistrup Hegn	4	370	6	1502	4	48	4	95	2	60
Bøndernes Hegn	86	4705	60	4224	71	7771	28	4260	32	3050
Charlottenlund Skov	9	1315	8	1798	10	1008	14	1730	11	3700
Enrum Skov	2	350	3	1360	5	1470	6	1685	4	1620
Ermelunden	3	452	4	148	4	380	5	196	1	4
Farum Lillevang	17	1071	18	1842	38	1292	14	675	24	1430
Farum Sø	10	200	1	500			1	30	1	20
Flyvestation Værløse	51	30211	72	4826	50	2063	83	8339	39	13518
Folehave og Rungsted Hegn	14	1443	17	1541	9	945	14	1363	10	1017
Furesø	13	129	9	1045	9	46	15	68	12	68
Ganløse Eged m.m.	1	600	4	965			3	1260	2	1570
Ganløse Ore	14	359	20	2004	27	2447	18	3689	19	4180
Geel Skov	80	7309	80	8685	72	6262	53	5559	58	6385
Hørsholm Ridebane	9	15400	4	6300	4	4615	3	3550	4	6015
Jonstrup Vang	42	6566	50	8742	40	5232	55	8196	41	6737
Jægersborg Hegn - nord for Skodsborgvej	32	3853	34	3150	44	3026	34	4351	30	4356
Kalvebod Fælled	21	2256	23	1363	21	1507	31	1434	31	2011
Kollekølle	1	250	3	1512	1	15	1	65		
Kongelunden	27	1610	20	1059	23	440	36	1194	21	1890
Krogenlund	6	513	3	410	3	33	3	1242	4	1608
Lille Hareskov	76	10873	59	13065	55	5682	58	6346	54	6763
Nyvang	12	2150	10	3160	22	1990	19	3295	27	5400
Nørreskoven	39	1911	98	8787	27	2898	54	5177	26	4750
Ordrup Krat					1	250				
Ravnholm	24	1784	34	3815	35	3727	27	6382	30	6200
Ravnsholt	57	5976	45	6698	56	5475	59	5814	54	4892
Rude Skov og Friheden	105	9269	100	10647	107	9048	122	8704	136	12104
Ryget	1	55	5	1343	2	840	6	2131	4	2405
Rygård	2	800	3	1520	1	2	4	79		
Sjælsølund	1	100	1	2	3	340	7	183	3	110
Slagslunde Skov	23	1373	20	2559	11	451	19	2434	25	2824
Spærrestrup skov	11	475	7	710	4	200	5	750	4	260
Store Hareskov	9	805	35	5498	43	617	39	2220	40	4042
Stumpedyse Hegn			1	1000						
Søllerød Kirkeskov	8	690	5	250	8	247	6	260	12	1200
Sønderskov (Hovedstaden)	2	600					1	20	1	100
Terkelskov	13	595	8	1900	26	2617	14	1780	27	1585
Tokkekøb Hegn	84	9199	94	9756	103	6254	104	10836	82	9003
Trørød Hegn	9	875	7	1595	10	1654	8	1730	4	1620
Uggeløse skov	5	61	7	44	6	118	7	329	11	532
Vestskoven	44	5795	41	7597	29	5083	20	939	23	2970
Åsevang	9	242	7	1694	13	166	8	111	9	212
Hovedtotal	978	133590	1029	135420	998	86284	1008	108501	919	127711